

Warszawa, dn. 14 stycznia 2007 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Ewa SOWIŃSKA

ul. Śniadeckich 10, 00 656 Warszawa
Tel. (022) 696 55 44 fax. (0 22) 629 60 79

ZBA/I/500/6-1/2008/NG

Pan
Zbigniew Cwiąkański
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Z bieżących informacji prasowych, zawartych na przykład w Gazecie Polskiej, artykuł pt.: „Adopcyjne podziemie kwitnie w Internecie” wynika, iż sądy rodzinne w Polsce orzekają blisko tysiąc adopcji ze wskazaniem. W wielu przypadkach formalności trwają bardzo krótko, zaledwie kilka miesięcy, gdyż sądy odstępują od ustawowej procedury i wydają orzeczenia bez współpracy z ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi. Ponadto, sędziowie nie żądają przedstawiania od osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka zaświadczeń o odbytych szkoleniach kwalifikacyjnych.

Potwierdzenie powyższych informacji świadczyłoby o rażącej obrazie obowiązującego w tym zakresie prawa. Zgodnie bowiem z art. 586 § 4 k.p.c. sąd opiekuńczy w każdym przypadku, bez względu na rodzaj przysposobienia, przed wydaniem orzeczenia o przysposobieniu zobowiązany jest do zasięgnięcia opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki celem zbadania kwalifikacji przysposabiających.

Podkreślić jednak należy, iż ustawodawca w art. 83 ust. 5 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) wyraźnie zastrzega, iż przygotowanie kandydatów na osoby przysposabiające oraz prowadzenie procedur przysposobienia należy do **wyłącznych kompetencji ośrodka adopcyjno-opiekuńczego.**

Z powyższego wynika, iż przedstawiona sądowi opinia innej specjalistycznej placówki o osobach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka nie zwalnia ich z odbycia w ośrodku adopcyjno-opiekuńczym profesjonalnego szkolenia, o którym mowa w art. 82 ust. 5 wyżej cytowanej ustawy oraz § 2 ust.1 pkt 1 lit. e) rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. Nr 205, poz. 1701).

Odbycie szkolenia w ośrodku adopcyjno-opiekuńczym stanowi z kolei podstawę do wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego o kandydatach.

Konieczność przestrzegania obowiązującej procedury, w szczególności w sprawach o adopcję została zawarta również w art. 21 Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

W tych okolicznościach, działając na podstawie art.10 ust.1 Ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 6 stycznia 2000 r.(Dz. U. Nr 6, poz. 69) zwracam się z prośbą do Pana Ministra o podjęcie stosownych działań mających na celu wyjaśnienie sytuacji.

Z poważaniem
M. Jankowska

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości
Podsekretarz Stanu

DSP - VI - 0761 - 7/08

Biuro Rzecznika Praw Dziecka	
WPLYNEŁO	
18. 02. 2008	11356
Ilość załączników	
Podpis	P. dyr. M. Dąbrowska
Dekretacja	

Warszawa, dnia 12 lutego 2008 r.

Pani

Ewa Sowińska
Rzecznik Praw Dziecka
ul. Śniadeckich nr 10
00 - 656 Warszawa

Imię i nazwisko Pani Rezydent.

Nawiązując do Pani pisma z dnia 14 stycznia 2008 r., nr ZBA/I/500/6 -1/2008/NG, dotyczącego przestrzegania procedur adopcyjnych, pragnę zauważyć, że podniesiona w piśmie problematyka była już uprzednio przedmiotem zainteresowania Ministerstwa Sprawiedliwości.

W ostatnich latach obserwuje się w Polsce znaczny wzrost liczby spraw o przysposobienie obywateli polskich przez wnioskodawców stale zamieszkałych za granicą. Z danych statystycznych wynika, że w okresie od 2001 r. do końca pierwszego półrocza 2007 r. liczba adopcji zagranicznych zmalała jedynie w 2005 r., ale w stopniu nieznacznym, jeżeli porównać dane z wcześniejszych lat. Liczba tych adopcji wyniosła bowiem w 2005 r. - 238 w sytuacji, gdy w 2001 r. - 190, w 2002 r. - 211, w 2003 r. - 222, a w 2004 r. - 256. Dane statystyczne za 2006 r. wskazują, że adopcje zagraniczne zostały dokonane przez 344 osoby zamieszkałe za granicą. Na tendencję spadkową w tym zakresie nie wskazują też dane statystyczne za pierwsze półrocze 2007 r., gdyż wynika z nich, że adopcje przez osoby zamieszkałe za granicą orzeczono w 118 sprawach.

Nie można z góry zakładać, że przysposobienie zagraniczne, nawet w przypadku dzieci, które z uwagi na swój wiek miałyby ogromne szanse na adopcję w Polsce, jest sprzeczne z ich dobrem.

Artykuł 21 powołanej w piśmie Konwencji o Prawach Dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526) jako nadrzędny wskazuje interes dziecka. Wszelkie inne dyrektywy w nim zawarte mogą być zatem uwzględnione tylko w sytuacji, jeżeli nie pozostają one w sprzeczności z jego dobrem.

Problematyka adopcyjna uregulowana jest przede wszystkim w art. 114 i następnych Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. W przepisach proceduralnych dotyczących adopcji, to jest w art. 585 – 589 Kodeksu postępowania cywilnego, brak jest uregulowań dotyczących adopcji zagranicznych. Jedynie przepis art. 120¹ § 3 k. r. o. przewiduje tzw. okres preadopcyjny w przypadku adopcji zagranicznej, po upływie którego dopiero może być orzeczone przysposobienie.

Przy wykonywaniu nadzoru nad przebiegiem styczności przysposabiającego z przysposabianym sąd opiekuńczy może korzystać z pomocy ośrodka adopcyjno – opiekuńczego lub organu pomocniczego w sprawach opiekuńczych (art. 120¹ § 4 k. r. o.).

Podniesiony w literaturze zarzut pod adresem tego przepisu dotyczy pozostawienia woli sądu decyzji o skorzystaniu z pomocy ośrodka, gdy tymczasem zawiadomienie właściwego ośrodka o wyznaczeniu okresu preadopcyjnego i zasięgnięcie opinii o przebiegu tego okresu powinno być obowiązkiem, szczególnie właśnie w przypadku adopcji zagranicznych, skoro jej dokonanie łączy się z dalej idącymi skutkami w odniesieniu do przysposabiającego, w tym najistotniejszym w postaci zmiany dotychczasowego miejsca zamieszkania w Polsce na miejsce zamieszkania za granicą.

Przy rozpoznawaniu spraw o przysposobienie, przez osoby na stałe zamieszkujące za granicą, dziecka wychowującego się w naturalnej rodzinie, sąd obowiązany jest szczególnie wnikliwie rozważyć, czy wskutek orzeczenia przysposobienia małoletni nie zostanie wyrwany z normalnie funkcjonującej rodziny naturalnej, ze szkoły, w której osiąga dobre wyniki, z otoczenia, w którym wyrósł i zostanie przeniesiony do środowiska, w którym nie będzie się mógł porozumieć, chociażby z powodu niezajomości języka (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 1972 r., III CRN 20/72, OSN 1972, Nr 10, poz. 186). Ponadto Sąd Najwyższy podniósł, iż przysposobienie nie może być w żadnym wypadku środkiem zmierzającym do osiągnięcia wyłącznie celów majątkowych. Sąd orzekający w sprawach o przysposobienie ma również obowiązek ustalenia, czy wobec dziecka, co do którego został zgłoszony wniosek o adopcję przez osoby zamieszkałe stale za granicą, były podejmowane wcześniej próby umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej lub ewentualnie w rodzinie zastępczej. Ustalenia w tym zakresie powinny uwzględniać wszelkie istotne okoliczności dotyczące małoletniego, jak na przykład jego wiek, stan rozwoju

psychicznego, stan zdrowia, historię rodzinną, związki emocjonalne z rodzeństwem i ocenę więzi ze środowiskiem rówieśniczym.

Po stwierdzeniu, że odpowiednim środowiskiem rodzinnym dla dziecka jest rodzina adopcyjna konieczne jest ustalenie, czy możliwe jest przysposobienie go w Polsce. Przepis art. 114² k.r.o. kreuje więc zasadę pierwszeństwa przysposobienia „krajowego”, nad przysposobieniem „zagranicznym”.

Sąd orzekający o przysposobieniu niewątpliwie powinien współdziałać z instytucjami wyspecjalizowanymi w dziedzinie organizacji zastępczych środowisk rodzinnych dla dzieci pozbawionych możliwości wychowania w rodzinach naturalnych. Zwracanie się do tego rodzaju instytucji pozasądowych jest konieczne z uwagi na słabość aparatu pomocniczego sądów rodzinnych.

Z uwagi na podniesione w Pani piśmie zarzuty co do nieprzestrzegania przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie, w tym przepisu art. 586 § 4 k.p.c. nakładającego na sąd opiekuńczy obowiązek zasięgnięcia opinii ośrodka adopcyjno – opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki, zostaną podjęte przez Ministerstwo Sprawiedliwości czynności wyjaśniające, czy sygnalizowane uchybienia miały miejsce w praktyce orzeczniczej. Otrzymane informacje pozwolą na zgromadzenie niezbędnych danych co do zakresu sygnalizowanego problemu. W oparciu o nie będzie możliwe podjęcie czynności w celu skutecznego przeciwdziałania ewentualnie nieprawidłowej praktyce orzeczniczej.

Jakkolwiek nie można wykluczyć zaistnienia w praktyce orzeczniczej przypadków naruszeń przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie, to jednak nie wydaje się uzasadnionym stanowisko, że brak przestrzegania przepisów proceduralnych w tego rodzaju sprawach jest regułą.

Mając na względzie wagę przedstawionego zagadnienia Ministerstwo Sprawiedliwości zwróci się także do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o zobowiązanie sędziów wizytatorów do przedstawienia go podczas narad zorganizowanych dla sędziów orzekających w sprawach rodzinnych w sądach rejonowych w podległej im apelacji.

Jednocześnie uznano za konieczne ujęcie tematu adopcji w planach zadań nadzorczych sądów powszechnych na rok 2009.

z powrotem.

Jacek Czaja